

Vlaams-Nederlandse Scheldecommissie

BROCHURE

Samen werken aan
**EEN DUURZAAM EN VITAAL
SCHELDE-ESTUARIUM**

Ludo Goossens

Ludo Goossens

Colofon

Verantwoordelijke uitgever:
Vlaams-Nederlandse Scheldecommissie
Jacob Obrechtlaan 3
4611 AP Bergen op Zoom

Redactie en lay-out:
Pantarein Publishing

Druk: Drukkerij Damen

Daniel De Kievith, beeldbank Agentschap voor Natuur en Bos – Interreg REECZ

Beste lezer,

Het Schelde-estuarium is een fenomeen: het is zowel economisch als ecologisch een topgebied van internationaal belang. Het heeft heel wat troeven. Er zijn ook uitdagingen. Hoe beschermen we Vlaanderen en Nederland tegen overstromingen als de zeespiegel verder stijgt? Hoe houden we de rivier bevaarbaar en de Scheldehavens toegankelijk voor de steeds grotere containerschepen? En hoe maken we de natuur veerkrachtig?

Vanuit de Vlaams-Nederlandse Scheldecommissie [VNSC] werken Vlaanderen en Nederland aan een veilig, toegankelijk en natuurlijk Schelde-estuarium. Met onze Agenda voor de Toekomst ontwikkelen we instrumenten om het beheer en het beleid van de Schelde verder te verbeteren. In deze brochure leest u alles over onze activiteiten.

Veel leesplezier!

Filip Boelaert & Peter Heij
Voorzitters van de Vlaams-Nederlandse
Scheldecommissie

Vlaams- Nederlandse Scheldecommissie

SAMEN WERKEN AAN EEN DUURZAAM EN VITAAL SCHELDE-ESTUARUM

Welkom bij de VNSC	4
Ons werkingsgebied	5
Wat willen we bereiken?	6
Ons werkprogramma: de Agenda voor de Toekomst	8
De VNSC op het terrein	10
Hoe werken we?	15
Contact	16

Welkom bij de VNSC

Vlaanderen en Nederland pakken het beleid en het beheer van het Schelde-estuarium samen aan via de Vlaams-Nederlandse Scheldec commissie [VNSC]. De VNSC wil werk maken van een veerkrachtig en multifunctioneel gebied.

De Westerschelde vanuit vogelperspectief.

HET SCHELDE-ESTUARIUM: EEN TROEF VOOR VLAANDEREN EN NEDERLAND

De Schelde en haar havens in Antwerpen, Gent, Terneuzen en Vlissingen zijn van groot belang voor de welvaart in Vlaanderen en Nederland. Het Schelde-estuarium omvat de Zeeschelde (het rivierdeel van Gent over Antwerpen tot aan de Belgisch-Nederlandse grens) en de Westerschelde en geldt als een van de belangrijkste getijdengebieden van Noordwest-Europa. Deze omgeving is van onschatbare waarde.

UITDAGINGEN IN HET SCHELDE-ESTUARIUM

Het Schelde-estuarium kent ook uitdagingen. Zo is vooral de Zeeschelde kwetsbaar voor overstromingen. Door de

De vuurtoren in Breskens zorgt mee voor de veiligheid van de schepen op de Westerschelde.

klimaatverandering zullen extreme weersomstandigheden vaker voorkomen en zal de zeespiegel stijgen. Om de competitiviteit van de Scheldehavens te verzekeren, moeten ze vlot toegankelijk blijven. Het is dus van cruciaal belang dat de Schelde en de waterwegen in de directe omgeving goed bevaarbaar zijn. Ten slotte moet ook de zeldzame natuur in het estuarium, dat onderdeel is van het Europees netwerk Natura 2000, beschermd worden.

VAN LANGETERMIJNVISIE TOT AGENDA VOOR DE TOEKOMST

2001

Langetermijnvisie Schelde-estuarium.

Nederland en Vlaanderen spreken af hoe het estuarium er in 2030 idealiter zal uitzien: een open en natuurlijk mondingsgebied met een grote diversiteit aan schorren, slikken en platen in zout, brak en zoet gebied, gecombineerd met natuurvriendelijke oevers.

2005

Verdrag Ontwikkelingsschets 2010. Nederland en Vlaanderen spreken concrete projecten af. Die moeten leiden tot het streefbeeld: een veilig, toegankelijk en natuurlijk Schelde-estuarium.

Verdrag inzake samenwerking ten aanzien van het beleid en beheer van het Schelde-estuarium. Om beleid en beheer nog beter op elkaar af te stemmen, sluiten Nederland en Vlaanderen dit Scheldeverdrag af.

2008

De Scheldeverdragen uit 2005 treden in werking.

De Vlaams-Nederlandse Scheldec commissie [VNSC] wordt opgericht.

DE ROL VAN DE VNSC

De Schelde stopt niet aan de Belgisch-Nederlandse grens. Daarom hebben Vlaanderen en Nederland besloten de handen in elkaar te slaan en de kansen en uitdagingen in het Schelde-estuarium gezamenlijk aan te pakken via de Vlaams-Nederlandse Schelde-commissie [VNSC]. Sinds 2005 is deze commissie verantwoordelijk voor het beleid en het beheer in het Schelde-estuarium. **Onze doelen: de veiligheid in het estuarium vrijwaren, de toegang tot de Scheldehavens garanderen en de natuur veerkrachtiger maken. Dat doen we op basis van onderzoek en in nauwe samenwerking met alle stakeholders.** Om dat te bereiken zetten we gemeenschappelijk wetenschappelijk onderzoek en een gezamenlijke monitoring op en ontwikkelen we instrumenten voor een duurzaam beheer van het estuarium.

2013

Eerste evaluatie van de samenwerking en lancering van de Agenda voor de Toekomst, een integraal onderzoeksprogramma dat antwoorden moet bieden op beleids- en beheervragen.

Ons werkingsgebied

De VNSC werkt in en rond het Schelde-estuarium. De belangrijkste vaarwegen in de directe omgeving van het estuarium horen daar ook bij.

HET SCHELDE-ESTUARIUM

Het gedeelte van een stroom dat door getijden wordt beïnvloed, heet een estuarium. Typerend is de mengeling van zoet en zout water. **Het Schelde-estuarium bestaat uit de Zeeschelde (rivierdeel van Gent via Antwerpen tot de Nederlandse grens) en de Westerschelde (van de Nederlandse grens tot aan de monding in de Noordzee).** Het is een van de weinige natuurlijke estuaria die Noordwest-Europa nog rijk is.

VAARWEGEN ROND DE SCHELDE

We kijken ook naar de belangrijkste vaarwegen in de omgeving van het Schelde-estuarium: het Kanaal Gent-Terneuzen en het Schelde-Rijnkanaal. Het Kanaal Gent-Terneuzen verbindt Gent via sluizen met de Westerschelde en zo met de Noordzee. Het Schelde-Rijnkanaal [Antwerpen-Rotterdam] maakt deel uit van de Schelde-Rijnverbinding, die van Antwerpen naar Dordrecht loopt. Het staat via twee sluizen in verbinding met de Schelde.

Vilda - Yves Adams

Slikken en schorren zijn tekenend voor de getijdenatuur langs de Schelde.

Wat willen we bereiken?

In de Vlaams-Nederlandse Scheldec commissie maken Nederland en Vlaanderen van het Schelde-estuarium een veerkrachtig en multifunctioneel gebied dat stormvloed kan trotseren, optimaal toegankelijk is voor schepen en volop kansen biedt aan de natuur.

EEN VEILIG, TOEGANKELIJK EN NATUURLIJK SCHELDE-ESTUARIUM

De VNSC wil alle functies ontwikkelen die nodig zijn om het Schelde-estuarium duurzaam te kunnen gebruiken. Dat houdt concreet in:

- + Nederland en Vlaanderen maximaal beveiligen tegen overstromingen, zowel vanuit de zee als vanuit de stroomopwaarts gelegen gebieden;
- + de Scheldehavens – Antwerpen, Gent, Vlissingen en Terneuzen – optimaal toegankelijk maken;
- + de unieke natuur in het Schelde-estuarium verder versterken;
- + samenwerken met alle stakeholders en belanghebbenden.

VEILIGHEID VRIJWAREN

Overstromingen in het Scheldebekken zijn zo oud als de rivier zelf. Zo zijn er al in de middeleeuwen hele dorpen voorgoed verzwolgen door stormvloed – water dat opgestuwd wordt vanuit de zee. Ook de afvoer van grote hoeveelheden rivierwater uit het binnenland kan veiligheidsproblemen veroorzaken. Daar komt nog bij dat de klimaatverandering de zeespiegel zal doen stijgen. Daar kunnen we ons maar beter goed op voorbereiden.

Van het Schelde-estuarium een veilig gebied maken, is een van de doelstellingen van de VNSC. Daarmee bouwen we voort op de inspanningen die Nederland na de stormvloed van 1953 leverde met de Deltawerken, en op de ontwikkeling van het Sigma-plan in België na de noordwesterstorm van 1976. De kennis uit die programma's werd recentelijk aangevuld met nieuwe inzichten.

Om de veiligheid te vrijwaren worden gecontroleerde overstromingsgebieden aangelegd.

Een rivierdeel als de Boven-Zeeschelde mag niet worden ingedamd, maar moet de ruimte krijgen om te stromen en te overstromen.

TOEGANKELIJKHEID GARANDEREN

Het Scheldegebied is een economisch knooppunt voor Vlaanderen en Nederland. Talloze zeeschepen transporteren goederen via de Schelde – en bij uitbreiding via het Kanaal Gent-Terneuzen en de Seine-Scheldeverbinding – naar de vier Scheldehavens. In de havengebieden rond Antwerpen, Zeeland Seaports en Gent ligt heel wat industriële activiteit geconcentreerd. Zo is de haven van Antwerpen – de op één na grootste van Europa – goed voor zo'n 60.000 directe en 85.000 indirecte jobs.

We werken aan een vlotte toegang tot de havens om die cruciale economische functie te beschermen. Dankzij de derde verruiming van de Schelde kunnen schepen met een diepgang van 13,10 meter de Westerschelde opvaren zonder dat ze rekening hoeven te houden met het getij.

We hebben ook oog voor de economie die niet meteen verband houdt met de havens. Zo wordt de Schelde druk gebruikt voor recreatie. Dat biedt heel wat kansen aan de horeca, het plattelandstoerisme en de recreatiesector. Bovendien vormt de rivier het hart van een belangrijk land- en tuinbouwgebied.

NATUUR VERSTERKEN

Het Schelde-estuarium maakt deel uit van Natura 2000. Dit Europees netwerk van natuurgebieden wil een duurzame toekomst verzekeren voor de meest

De havens spelen een belangrijke economische rol in Vlaanderen en Nederland.

Vilda - Yves Adams

EdwinParee.nl

kwetsbare dier- en plantensoorten en hun leefgebieden. Vlaanderen en Nederland werken samen om de natuur in het estuarium veerkrachtiger te maken, in overeenstemming met de Europese natuurregelgeving. Dat is nodig, want de natuur in het Schelde-estuarium heeft heel wat te lijden gehad van menselijke interventies. De uitdaging voor de toekomst is om de ingrepen zo te plannen, dat ze de duurzame balans tussen alle belangen respecteren in een veilig, toegankelijk en natuurlijk estuarium. Het ene belang mag het andere dus niet overschaduwen.

Om meer natuur te creëren in het Schelde-estuarium maakten Vlaanderen en Nederland afspraken in het Verdrag Ontwikkelingsschets 2010. Vlaanderen doet dat onder de vlag van het Sigmaphan. In Nederland is hiervoor het Natuurpakket Westerschelde in uitvoering. Die aanpak moet de voor een estuarium zo typische habitats en leefgemeenschappen weer volop tot ontplooiing laten komen.

DE SCHELDERAAD: PROACTIEF WERKEN

Voor het beleid en het beheer in het Schelde-estuarium en het onderzoek dat we daarvoor uitvoeren, kiezen we bewust voor een participatieve benadering, waarbij alle stakeholders betrokken worden. In 2014 werd de Schelderaad in het leven geroepen, het officiële adviesorgaan van de VNSC. In de raad kunnen overheden, havens, werkgevers en landbouw- en milieuorganisaties proactief participeren in de besluitvorming.

De Schelderaad vergadert tweemaal per jaar. De inzet is een brede consensus over de feiten over het estuarium en het beleid dat de VNSC van daaruit ontwikkelt. Het voorzitterschap en het secretariaat van de Schelderaad zijn in handen van het Secretariaat-Generaal van de Benelux Unie. Dat waarborgt de onafhankelijkheid van het platform.

De Schelderaad is het ideale instrument om een breed draagvlak te creëren voor ontwikkelingen in het Schelde-estuarium. Dat draagvlak heeft de VNSC nodig om het unieke natuurlijke karakter, de veiligheid en de economische vitaliteit van het gebied verder te versterken.

De ondertekening van het instellingsbesluit van de Schelderaad

Misjel Decleer, beeldbank Agentschap voor Natuur en Bos

Vilda - Yves Adams

Misjel Decleer, beeldbank Agentschap voor Natuur en Bos

Het Schelde-estuarium is een paradijs voor vele vogels.

HET SCHELDE-ESTUARIUM, EEN NATUURFENOMEEN

Het getijdengebied van de Schelde kent een unieke biologische diversiteit dankzij het ritme van eb en vloed, de overgang van zoet naar zout en het samenspel tussen water, zand en slib. De rivier boetseert een netwerk van slikken en platen, schorren, geulen en kreken. Elk van die biotopen heeft zijn typische bewoners.

Slikken zijn de lagergelegen delen van de oever die telkens bij vloed overspoeld worden. Schorren overstroomden enkel bij springtij, ongeveer tweemaal per maand. Estuaria zijn rijk aan algen (in het water) en planten (op de schorren). Bodemdiertjes, het favoriete voedsel van heel wat vogels, gedijen er uitstekend. Dat maakt het estuarium geliefd bij watervogels. Tijdens de winter- en doortrekperiode verblijven er zo'n 150.000 op de schorren en de slikken. In de eerste tien jaren na het begin van de tellingen verdrievoudigde het aantal overwinterende watervogels. De brakke schorren aan de Nederlandse grens vormen een prima pleisterplaats voor grauwe ganzen, steltlopers en smienten. De zoetere delen van de Schelde bieden dan weer een thuishaven aan allerlei soorten eenden. Dankzij de verbeterde waterkwaliteit vinden zeehonden en bruinvissen ook steeds vaker hun weg terug naar de Schelde. Ook het visbestand is er de voorbije jaren stevig op vooruitgegaan. Zo zwemt de fint sinds kort weer in de Schelde.

Ons werkprogramma: de Agenda voor de Toekomst

Om onze doelstellingen de komende jaren waar te maken, hebben we de Agenda voor de Toekomst opgesteld. Met die agenda ontwikkelen we instrumenten om het integrale beheer van het estuarium verder te optimaliseren.

Vilda – Yves Adams

Vlaanderen en Nederland voeren samen heel wat onderzoeken uit.

Agentschap voor Natuur en Bos

BEZORGDEHEID OM HET SCHELDE-ESTUARIUM

Onderzoek naar de veiligheid en toegankelijkheid van het Schelde-estuarium wees op een aantal ongunstige veranderingen. Zo dreigt er een grotere toevoer van slib, omdat de getijslag (het verschil tussen de hoog- en laagwaterstand) toeneemt. Zand en slib dat zich opstapelt in de vaargeulen maakt de Schelde moeilijker bevaarbaar. Bovendien versterkt het de getijslag nog eens. Dat vergroot ook het risico op overstromingen en kan het ecologische evenwicht in en rond de rivier verstoren. Om die veranderingen het hoofd te bieden, moeten we blijven inzetten op de ontwikkeling van onze kennis.

ONDERZOEK ALS BASIS VOOR BEHEER EN BELEID

Een van onze kerntaken is het opzetten en begeleiden van gemeenschappelijke monitoring en gemeenschappelijk onderzoek. Met dat onderzoek vergroten we onze kennis van het natuurlijke systeem en analyseren we welke effecten menselijke ingrepen of andere invloeden hebben op het Schelde-estuarium. Grondig onderzoek is ook een belangrijke voorwaarde om vergunningen te krijgen voor de werken in en rond het estuarium.

Toen het Scheldeverdrag over het beleid en beheer van het Schelde-estuarium in werking trad, spraken Nederland en Vlaanderen af om de samenwerking om de vijf jaar te evalueren. Na de eerste evaluatie in 2013 stelden we de Agenda voor de Toekomst op voor de periode 2014

tot en met 2017. Het gaat om een werkagenda met concrete aandachtspunten op het vlak van kennis en onderzoek. Met het onderzoeksprogramma van de Agenda voor de Toekomst willen Vlaanderen en Nederland een gemeenschappelijke kennisbasis ontwikkelen om het Schelde-estuarium en zijn kustzone beter te beheren. De Agenda wordt regelmatig teruggekoppeld naar de stakeholders en vormt een vast punt van overleg op de Schelderaad.

EEN INTEGRALE AANPAK

De Agenda voor de Toekomst start met een integraal onderzoeksprogramma dat antwoorden moet bieden op beleids- en beheervragen. Het Scheldegebied overschrijdt landsgrenzen, maar functioneert als één geheel. Daarom worden alle studiezones in de Agenda voor de Toekomst ook als één geheel onderzocht door Vlaanderen en Nederland samen. De toekomstagenda moet bijdragen aan een verder uitgebouwde gezamenlijke visie op het duurzame beheer van het Schelde-estuarium. Het uiteindelijke doel? Concrete projecten op poten zetten om die visie mee in de praktijk te brengen.

Om het gezamenlijke onderzoek en de gemeenschappelijke monitoring in het Schelde-estuarium te coördineren, werd al bij het ontstaan van de VNSC een werkgroep Onderzoek en Monitoring opgericht. De afgelopen jaren bracht die heel wat relevante kennis samen. De werkgroep zet sinds 2014 haar schouders onder de onderzoeksthema's van de Agenda voor de Toekomst.

Vilda - Yves Adams

In de Agenda voor de Toekomst wordt de Schelde in al haar aspecten onderzocht.

PRIORITEITEN VOOR DE TOEKOMST

Voor de komende jaren heeft de VNSC drie prioriteiten.

1 Integraal onderzoeks- en monitoringprogramma

Het **onderzoeksprogramma** van de Agenda voor de Toekomst moet meer inzicht brengen in de toekomstige uitdagingen van het Schelde-estuarium.

- + De klimaatverandering en de zeespiegelstijging hebben gevolgen voor de waterveiligheid.
- + Ook de toegenomen getijslag, het verschil tussen hoog- en laagwater, bedreigt de veiligheid en verstoort het ecologische evenwicht. Bovendien wordt de toegankelijkheid van schepen erdoor bemoeilijkt.
- + Er worden problemen verwacht met de aan- en afvoer van zoet water. De juiste balans tussen zoet en zout water is echter essentieel voor het estuarium.
- + Een toegenomen aanvoer van slib leidt tot troebel water. Dat heeft nefaste gevolgen voor de toegankelijkheid van de havens en voor het leven op de bodem van de rivier.
- + De fysieke kenmerken van de Schelde veranderen onder invloed van baggeren en storten.
- + De natuur in het estuarium is uniek maar staat onder druk. Het veerkrachtiger maken van die bijzondere natuur moet maatschappelijk breed gedragen worden.

De concrete kennis die uit het onderzoeks- en monitoringprogramma voortkomt, moet leiden tot de juiste balans in een duurzaam en vitaal estuarium.

2 De capaciteit van de vaarweg onder de loep

Om de optimale toegankelijkheid van de Scheldehavens te garanderen, gaan we onderzoeken welke invloed de verwachte schaalvergroting van de Scheldehavens zal hebben op de capaciteit van de vaarweg. Getijafhankelijke schepen varen binnen hetzelfde tijdstip de haven in en uit. Samen met de Permanente Commissie van Toezicht op de Scheldevaart en de Scheldehavens voeren we een **capaciteitsstudie** uit. Die moet uitwijzen of de huidige vaarweg die toestroom van schepen kan blijven behappen. De Begeleidingscommissie Capaciteitsstudie, een werkgroep onder de hoede van de VNSC, buigt zich over de kwestie. Zij zal maatregelen voorstellen om eventuele problemen te verhelpen en de groei van de havens te blijven bevorderen, met aandacht voor een duurzame balans tussen veiligheid, toegankelijkheid en natuur in het estuarium.

3 Een nieuwe toegangspoort voor Terneuzen en Gent

Ook de toegankelijkheid van de Kanaalzone Gent-Terneuzen is een prioriteit voor ons. Het sluisencomplex van Terneuzen vormt een knelpunt voor de vele binnenvaart- en zeeschepen die de haven van Gent aandoen. De **Nieuwe Sluis** die Nederland en Vlaanderen in Terneuzen zullen bouwen, moet dat probleem verhelpen. Vlaanderen en Nederland verdelen de kosten en de VNSC voert het project uit. Daarvoor onderzocht de VNSC drie technisch en financieel haalbare varianten. Samen met de stakeholders en de omwonenden werd de knoop doorgehakt: de voorkeur gaat uit naar een sluis die een plaats krijgt binnen het huidige sluisencomplex.

De VNSC op het terrein

In Vlaanderen en Nederland lopen verschillende projecten die het Schelde-estuarium veiliger, natuurlijker en toegankelijker moeten maken. Enkele voorbeelden.

NIEUWE SLUIS TERNEUZEN VERBETERT DE TOEGANG TOT DE HAVENS

Vlaanderen en Nederland hebben besloten een nieuwe sluis in Terneuzen te bouwen. Het huidige sluisencomplex, dat het Kanaal Gent-Terneuzen met de Westerschelde verbindt, is nu al een van de meest gebruikte in Europa. En het ziet ernaar uit dat het vaarverkeer nog beduidend zal toenemen.

De havens van Gent en Terneuzen hebben een groot economisch belang. Om die rol te kunnen blijven spelen, is schaal- en capaciteitsvergroting essentieel. De Nieuwe Sluis wordt 427 meter lang, 55 meter breed en 16 meter diep. Ze moet de havens vlotter bereikbaar maken en de doorstroming van de binnenvaartschepen tussen Nederland, België en Frankrijk vergemakkelijken, onder meer door de wachttijd in te korten. Ook grotere zeeschepen zullen de havens van Gent en Terneuzen

kunnen binnenvaren. De grotere capaciteit van de sluis zal aanzienlijke economische impulsen geven aan Zeeuws-Vlaanderen en aan de Vlaamse regio.

Een gezamenlijk projectteam is sinds 2012 bezig met de uitwerking van de bouw van de Nieuwe Sluis. Het team houdt rekening met technische vereisten, bijvoorbeeld met de techniek om het waterniveau te regelen of om overtollig water uit het achterland richting Westerschelde te spuien. Het heeft ook aandacht voor allerlei omgevingsfactoren, zoals de mogelijke milieueffecten en een vlotte en veilige passage van het wegverkeer langs het sluisencomplex.

Na een voorbereidingsperiode start de bouw in 2017. Het bestaande sluisencomplex moet tijdens de werken functioneel blijven. Als alles loopt zoals gepland, zal het eerste schip in 2021 door de Nieuwe Sluis varen.

Het sluisencomplex in Terneuzen krijgt binnen enkele jaren een nieuwe sluis.

Mark Neelemans fotografie

Vlida - Yves Adams

Baggerwerken garanderen de toegankelijkheid van het estuarium.

VERRUIMING EN VERDIEPING MET RESPECT VOOR DE NATUUR IN DE WESTERSCHELDE

Goed functionerende zeehavens in Antwerpen, Vlissingen en Terneuzen bevorderen de welvaart in de hele regio. Deze havens moeten dus vlot toegankelijk blijven. Omdat internationale rederijen steeds meer en steeds grotere containerschepen inzetten, werd de Westerschelde al drie keer uitgediept en verbreed. De derde verruiming vond plaats tussen 2007 en 2010. Schepen met een diepgang tot 13,10 meter kunnen sindsdien op elk moment de haven van Antwerpen bereiken.

Concreet werd 14,05 miljoen kubieke meter baggerspecie bovengehaald: 7,7 miljoen in de Westerschelde en 6,35 miljoen in de Beneden-Zeeschelde. Tegelijk werden er bijkomende werken uitgevoerd, zoals het bergen van wrakken en obstakels. Jaarlijks onderhoud zorgt ervoor dat de nieuwe diepte en breedte behouden blijven.

Bij het baggeren in de Westerschelde wordt het bovengehaalde zand op uitgekende plaatsen terug in de rivier gebracht. Dit principe van flexibel storten speelt een belangrijke rol. Monitoringresultaten en nieuwe inzichten bepalen de precieze verspreiding van de baggerspecie, met het oog op de ontwikkeling van de natuurwaarden en de bodem van de Schelde.

DE UITBREIDING VAN HET ZWIN: EEN OPSTEKER VOOR DE NATUUR

Ook de uitbreiding van het Zwin komt de natuur in het Schelde-estuarium ten goede. Het Zwin is een beschermd natuurgebied op de grens van Vlaanderen en Nederland, in de gemeenten Knokke-Heist en Sluis. Het ligt ingesloten tussen de duinen en een hoge dijk en staat via een geul in verbinding met de Noordzee. Tweemaal per dag, bij hoogtij, stroomt een grote hoeveelheid zeewater een deel van het gebied binnen. Dat zoute water zorgt voor een unieke biotoop. Het maakt van het Zwin een erg gevarieerd natuurpark met een bijzondere planten- en dierenrijkdom, uniek in Europa.

De geul die het natuurpark met de Noordzee verbindt, dreigt dicht te slibben. Dat zou leiden tot de verzanding van het Zwin en dus tot een groot verlies van waardevolle natuur. Grootschalige ingrepen moeten dat voorkomen. In de Ontwikkelingsschets 2010 werd een combinatie van maatregelen vastgelegd, zoals het herinrichten en uitbreiden van het gebied met zo'n 120 hectare natuur. De ecologische en morfologische effecten van de uitbreiding worden nadien nauwkeurig opgevolgd.

Na jarenlange voorbereidingen en dankzij de gezamenlijke inspanningen van Vlaamse en Nederlandse partners, kan het project tussen 2015 en 2016 van start gaan. Het einde van de werken is gepland voor 2019.

Dan zal het Zwin er helemaal anders uitzien. Er wordt ook gewerkt aan de natuurbeleving in het gebied. Er komt een bezoekerscentrum in Knokke-Heist en eentje in Cadzand. Die zijn met elkaar verbonden door fiets- en wandelpaden, met uitkijkpunten die een prachtig uitzicht bieden op het getijdengebied en de polders.

NAAR EEN NATUURLIJKE WESTERSCHELDE

De afgelopen jaren bleek dat de Westerschelde kampt met een gebrek aan natuurlijke dynamiek. Daarom gaat er veel aandacht naar het herstel van de unieke natuur, door Nederland aangeduid als Natura 2000-gebied. Er groeien talrijke bijzondere planten en er verblijven veel trek- en broedvogels.

In het Verdrag Ontwikkelingsschets 2010 staat dat Nederland 600 hectare getijdennatuur zal ontwikkelen. Daarvan komt 295 hectare van de Hedwigepolder. Ruim 10 hectare wordt gerealiseerd door de uitbreiding van het Zwin en de overige 295 hectare door het natuurherstel in het tussenliggende gebied.

De nieuwe getijdennatuur wordt bovendien gekoppeld aan de uitbouw van het recreatieve en toeristische aanbod en aan een verbeterde veiligheid. Zo combineert het project Perkpolder wonen, recreatie en natuur. Het project Waterdunen creëert niet alleen 50 hectare polder, maar draagt ook bij tot de kustveiligheid en het recreatieaanbod.

*De getijdennatuur op haar best in het
Verdronken Land van Saeftinghe.*

Layla Aerts, beeldbank Agentschap voor Natuur en Bos – Interreg REECZ

Het Zwin biedt tal van ontspanningsmogelijkheden voor groot en klein.

HET SIGMAPLAN: VEILIGHEID HAND IN HAND MET NATUURONTWIKKELING

Getijdenrivieren zoals de Schelde brengen risico's met zich mee. Stormtij en overvloedige neerslag kunnen overstromingen veroorzaken. Het Sigmapijn voorziet in verschillende soorten maatregelen om Vlaanderen daartegen te beschermen. Stukken polder worden teruggegeven aan de rivier, en dijken worden verhoogd. Langs de Schelde en haar zijrivieren wordt een ketting van gecontroleerde overstromingsgebieden aangelegd. Dat zijn laaggelegen gebieden met een ringdijk eromheen. Het water stroomt het overstromingsgebied binnen en kan pas terug naar de rivier wanneer die weer laag genoeg staat. Dat gebeurt via een speciale uitwateringsconstructie.

De Polders van Kruibeke op het grondgebied van Kruibeke, Bazel en Rupelmonde is het grootste gecontroleerde overstromingsgebied in Vlaanderen. Zodra het gebied van 600 hectare operationeel is, zal het in zijn eentje Vlaanderen vijf keer beter beschermen tegen overstromingen. Slechts één à twee keer per jaar, wanneer storm- en springtij samenvallen, loopt het gebied onder. De rest van de tijd ligt het er rustig bij. Ideaal voor wandelaars en fietsers. Voor hen wordt een heus onthaalplan uitgewerkt. Dat is een van de resulta-

ten van het Europese project STEP [Sustainable Tourism in Estuary Parks], dat in verschillende nationale parken – ook in Nederland en Engeland – duurzaam toerisme en nieuwe vormen van bezoekersmanagement wil realiseren.

Ook in Vlassenbroek in Dendermonde werd er een overstromingsgebied van 240 hectare aangelegd. Het noordelijk deel komt enkele keren per jaar helemaal onder water te staan. In het zuidelijk gedeelte zal dat maar om de vijftig jaar gebeuren. Zo zullen bijzondere natuurtypes ontstaan. Ook hier zijn talloze ontspanningsmogelijkheden voor natuurliefhebbers gepland.

De maatregelen van het Sigmapijn hebben Vlaanderen al meermaals voor waterellende behoed. Tijdens het gevaarlijke stormtij op 5 en 6 december 2013 – de zogenaamde Sinterklaasstorm – traden verschillende gecontroleerde overstromingsgebieden in werking. Zo liep Bergenmeersen in Wichelen, een van de deelprojecten van de Cluster Kalkense Meersen, onder water. De Cluster Kalkense Meersen telt bijna 1000 hectare natuurgebied en drie overstromingsgebieden. Het biedt meer ruimte aan de rivier en een betere bescherming aan de bevolking rond Wetteren (nabij Gent).

HET SIGMAPLAN KORT

Op 3 januari 1976 zorgde een overstroming in het Scheldegebied voor enorme materiële schade en veel menselijk leed. De Belgische overheid besloot maatregelen te nemen om zulke rampen voortaan te voorkomen. Het project werd 'Sigmaplan' gedoopt.

Het oorspronkelijke Sigmaplan bestond uit drie maatregelen: het ophogen en verstevigen van dijken, de aanleg van gecontroleerde overstromingsgebieden en de bouw van een stormvloedkering in Oosterweel. Die laatste komt er voorlopig niet omdat de baten niet opwegen tegen de kosten.

Het plan werd in 2005 geactualiseerd en aangepast aan nieuwe wetenschappelijk inzichten en nieuwe visies op waterbeheer. Veiligheid – de bescherming tegen overstromingen – speelt nog steeds een erg belangrijke rol, maar gaat hand in hand met de ontwikkeling van beschermde natuur. Tegelijk besteedt het plan aandacht aan de economische rol van de Schelde en aan de mogelijkheden voor recreatie op en rond de rivier.

In 2030 moet het Sigmaplan volledig gerealiseerd zijn.

Vilda – Yves Adams

De Bazelse kreek in de Polders van Kruikeke vormt de ideale omgeving voor planten en vissen.

Hoe werken we?

In de Vlaams-Nederlandse Scheldec commissie werken Vlaamse en Nederlandse overheden samen aan een duurzaam beheer van het Schelde-estuarium. Haar colleges, Uitvoerend Secretariaat en werkgroepen mogen rekenen op het onafhankelijke advies van de Schelderaad.

Aan de Scheldekaaien in Antwerpen kan iedereen genieten van de rivier.

ORGANISATIE

Het gemeenschappelijke beleid van de VNSC wordt bepaald door het **Politiek College**. De Nederlandse en Vlaamse regering worden er vertegenwoordigd door de Nederlandse minister van Infrastructuur en Milieu Melanie Schultz van Haegen en de Vlaamse minister van Mobiliteit en Openbare Werken Ben Weyts.

De besluiten die het Politiek College neemt, worden uitgevoerd door het **Ambtelijk College**. Dat college coördineert het gemeenschappelijk beleid. Het is samengesteld uit hoge Vlaamse en Nederlandse ambtenaren.

Het Politiek en het Ambtelijk College krijgen organisatorische en administratieve ondersteuning van het **Uitvoerend Secretariaat**.

WERKGROEPEN

Om specifieke opdrachten uit te voeren, kan het Ambtelijk College werkgroepen oprichten. Momenteel zijn er vijf actief binnen de VNSC.

- + De werkgroep **Onderzoek en Monitoring** staat in voor een integraal onderzoeksprogramma. Ze krijgt het advies van de onafhankelijke Commissie Monitoring Westerschelde.
- + De werkgroep **Ontwikkelingsschets 2010** volgt de projecten en maatregelen uit de Ontwikkelingsschets op.

- + De werkgroep **Nieuwe Sluis Terneuzen** zorgt voor de verbeterde toegankelijkheid van het sluisencomplex van Terneuzen.
- + De werkgroep **Beleid en Beheer** vormt de schakel tussen het Ambtelijk College en de [andere] werkgroepen van de VNSC. Ze is verantwoordelijk voor de goede uitvoering van het Verdrag inzake samenwerking ten aanzien van het beleid en beheer van het Schelde-estuarium.
- + De **Begeleidingscommissie Capaciteitsstudie** onderzoekt welke invloed de verwachte schaalvergroting van de Scheldehavens zal hebben op de capaciteit van de vaarweg voor getijafhankelijke schepen.

SCHELDERAAD

De Schelderaad, het officiële adviesorgaan voor het beheer van het Schelde-estuarium, wordt proactief betrokken bij de beleidsvoorbereiding van de VNSC. In de raad zitten vertegenwoordigers van representatieve lokale en regionale overheden, maatschappelijke organisaties en andere belanghebbende instanties. Dankzij de Schelderaad kunnen we rekenen op onafhankelijk advies. Bovendien verbreedt hij het draagvlak voor zijn projecten door die terug te koppelen naar de basis.

Vlaams-Nederlandse Scheldecommissie

POSTADRES

Postbus 299
4600 AG Bergen op Zoom

BEZOEKADRES

Jacob Obrechtlaan 3
4611 AP Bergen op Zoom

CONTACTGEGEVENS

+ 31 (0)164 212 800
info@vnsc.eu

